

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășiilor și însoțirilor economice,
 cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30. a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“.

Anul II.

ORĂȘTIE, 10 Aprilie v. 1907.

Nrul 12.

Sate fericite.

— Din pildele altora, —

Poporul nostru frământat în atâtea năcazuri și tuns și ras de atîta netrebnci — își leagă tot creștarul cu noduri și nu să prea încălzește de lucruri nouă, de care el n'a văzut ori n'a auzit la vatra părintească. Neîncrederea și lipsa asta de îndrăzneală, până la un loc ar fi bună, dar' prea adese aduce pagube mari poporului nostru. Căci azi cite lucruri nouă sunt pe care săteanul nu le-a auzit acasă și de care ar avea atîta trebuință să le știe și să le facă!

Scoatem din aceste de data asta tovarășiiile. Până ieri-alaltăieri cine a auzit, dar' mai cu samă cine a înțeles dintre sătenii nostri rostul, puterea și însemnătatea acestor noue și probate unelte pentru păstrarea și cîștigarea de bunăstare? Azi cînd și la sate a început să licărească făclia tovarășiiilor — săteanul nostru tot mai stă în gînde. Să uită cam peste umăr neîncrăzător la toată silința pentru alcătuirea de tovarășii și nu pe unul auzi zicînd, așa de trecere de vreme: — „D'apoi ce să mai facem nu știu ce? Cum am trăit până acum — om năcăji și d'acum înainte. Să facă ei să mai scăpăm de datorii, să ne fie darea mai ușoară — asta ne trebuie. Tovărășii?... iacă, iar' vre-un bir, vre-o trăsura nouă pe capu nost. N'or mai încăpea domni în cîntălării — vreau acum să mai năpustiască și prin sate!“

Vorbe de felul ăsta, cum sunt de nesocotite, tot atît sunt și de dureroase. Căci din ele vedem cu jale cum mulți dintre ai nostri nu-și iau osteneala să întrebe, să audă, să citească, ce rosturi să pot ajunge prin tovarășii și ce putere zace în organizația prin tovarășii!

Prin foaia noastră „Tovărășia“ neconținut silim să înțepetăm, să talmăcim poporului nostru rostul și foloasele tovarășiiilor. Ne bucurăm, că vedem cum tot mai mulți înțeleg și urmează sfaturile noastre, ce le dăm cu toată dragostea inimii noastre.

Ca să avem însă și pilde vii, despre roadele culese pe urmele tovarășiiilor ce să pot vedea de ori-care, arătăm aici roadele, ce s'au ajuns în două sate — dintre-care durere nici unul nu e românesc: Satul Boldog din comitatul Pestii în anul 1871 a ars aproape de tot. Peste trei ani ghiața (peatra) le-a zdrobit hotarul. Lipsa și sărăcia n'aveau margini. Cămărtari fără suflet s'au ivit atunci și „au ajutat“ — vorba — pe nenorociții oameni, dîndu-le bani împrumut cu camete de sută după sută. Oamenii storși nu puteau plăti. Au început pîrile și licitațiile Jugărul de pămînt, negru și roditor din 4—5 sute ajunsese să fie vîndut cu 60—70 florini. Din cele 2 mii de jugăre ce aveau sătenii, cît bați în palmi au ajuns în mâni streine, 5—6 sute de jugăre. În sat era o jale și un vaiet de sărăcie, de-ți porneau lacrămile! Atunci s'a ridicat un tinăr de inimă și cu adevărată tragere de inimă față de satul lui, un anumit Iosif Kepes cel tinăr. A auzit el că la sfatul grofului Károlyi s'au alcătuit mai multe tovarășii de credit pe sate. După pilda aceasta s'a apucat și el de lucru. Dar' Kepes era tinăr și satul n'avea încredere în el. El însă și-a adunat neamurile și vecinii cei buni și a alcătuit tovarășia de credit și și-a legat el moșioara lui, că dacă la tovarășie va fi ceva greș — să se acopere din moșioara lui. Abia a putut aduna 75 membrii. Ceilalți săteni rideau de Kepes și porecliseră tovarășia „fundăția lui Kepes“.

Azi — după 11 ani nu mai batjocuresc, fără sunt mîndri toți cîți pot intra în șirul membrilor tovarășiei — lui Kepes. Azi tovarășia are 324 membri cu 404 părți (acții) în sumă de 30 mii 200 coroane!

Fondurile tovarășiei sunt azi de 5 mii 356 coroane și în mijlocul satului are tovarășia casa ei, în preț de peste 5 mii coroane!

Azi nu mai vezi în sat fețe amărite! Pămîntul ce l-or fost luat streinii l'au cumpărat îndărăt; ba încă și-au mărit hotarul cu peste 300 jugăre.

Înainte vreme, în sat erau vite slabe și fără preț — azi numai de-andragul să te uiți la vitele lor! Din vite au făcut sătenii bani frumoși, așa că la tovarășie au depuși cu camete peste 19 mii coroane. S'a îndemnat unul din altul. Ca să-și apere satul de pagube în vite au făcut tovarășie pentru asigurarea vitelor — așa cum noi sfătuim să se facă și în satele noastre! S'a întîmplat că în toamnă a murit vaca unui om sărac. Numai pe aceea o avea. Vaca prețuia 180 coroane. Fiind învoiala că membrii plătesc după fiecare sută de cor., ce o au în vite, cite 30 fileri și fiind în sat vite în preț de 80 mii coroane — iute și grabă s'au adunat 240 coroane. Din banii aceștia 180 cor. au plătit omului păgubit, care plîngea de bucurie, iar' cele 60 coroane rămase le-au depus la tovarășie, să crească pe sama celor cu vite asigurate!

Despre alt sat numit Nagyrozvány în comitatul Bodrog, scrie primarul d'acolo numit Iosif Mády, că prin tovarășie au ajuns roade foarte frumoase. Înainte vreme din cele 5 mii jugăre, cite sunt în hotarul acelui sat abia erau 2 mii jug., a sătenilor, celelalte toate erau a domnilor. Azi cînd în sat e tovarășie, abia mai este picior

de nemeș prin comună. Cu ajutorul tovarășiei sătenii au putut cumpăra moșii întregi deodată, pe care apoi tovarășia le-a parțelat și le-a împărțit la oameni, care plătesc prețul pămîntului în rate ușoare peste ani de zile!

La început, abia s'au adunat pe lîngă preotul lor 46 membri. Azi tovarășia are 964 membri cu acții (quote) în sumă de 86 mii 838 cor. În 10 ani și-au adunat și fonduri de 21 mii 309 coroane! Depuneri încă sunt în sumă frumoasă. Pe lîngă tovarășia de credit s'au mai alcătuit tovarășie de consum (boltă) apoi casină, reunione economică, bibliotecă, lap-tărie și moșie de model!

Sate de felul acesta, am mai putea înșira zeci și sute — durere însă nu românești.

Cînd ni să îmbie astfel de pilde luminoase — pentru Dzeu — ce ne împedecă să nu să pornească — și pe satele noastre mișcarea pentru tovarășii? Cum să fie pornit lucrul am spus prin foaia noastră „Tovărășia“. Cetiți și alcătuiți, că Dumnezeu și oamenii cei buni — ajută!

Legea despre tovarășii.

(Din Legea comercială ungară, articolul 37 din 1875).

Credem, că împlinim o dorință a atîtor rivnitori pentru alcătuirea de tovarășii pe sate, cînd de data asta dăm din traducerea în românește a dlui N. Petra-Petrescu, pensionatul dirigent al filialei »Albina«, partea acea din Legea comercială, care cuprinde rînduelile față de Tovărășii (însoțiri) — mai ales că din multele întrebări, ce ni-să fac, vedem că necunoașterea acestor rîndueli este o mare pedecă întru formarea de tovarășii.

În numărul 4 al »Tovărășiei« am spus ce fel de legi ale Ungariei să ocupă cu tovarășiiile și tot acolo am spus cite feluri de societăți comerciale să recunosc prin cele două legi (din 1875 și 1898).

Locul și vremea nu ne îngăduie

să talmăcim de data asta înțelesul paragrafilor din lege. D'aceia lăsăm să urmeze în textul original al legii esplicînd prin cuvintele dintre paranteze () numai cuvintele mai greu de înțeles. Pentru ușurință numim tovrășii societățile, care în lege, pe ungurește să chiamă »szövetkezet«.

Partea din Legea comercială, art. 37 din 1875, despre care pomenim e următoarea:

Tovărășii (insoțiri).

Capitlul I.

— Rînduiele generale. —

§. 223. Tovărășii în înțelesul acestei legi sunt acele societăți, a căror număr de membri nu este hotărît, și cari au de scop înaintarea creditului, a cîștigului, sau a economiei membrilor ei, prin purtarea împreună de afaceri s'au, pe baze de reciprocitate (unul pentru altul).

Anume:

— Tovărășii de avans și credit;

— Tovărășii, cari procură materii brute și tovrășii pentru magazine comune și societăți de producțiuni comune;

— Tovărășii de consum;

— Tovărășii de locuință;

— Societăți de asigurare mutuală (împrumutată).

§. 224. Tovărășia să privește de constituită (alcătuită):

1. dacă statutele tovrășiei sunt satorite;

2. dacă tovrășia este înregistrată în registrul de firme comerciale (la tribunalul reg. ung.).

Intrarea membrilor singuratici în tovrășie să face prin o declarație în scris.

§. 225. În statute, la orice caz trebuie să se statorească următoarele:

1. firma și sediul (locul) tovrășiei;

2. obiectul întreprinderii (cu ce să cuprindă);

3. durata tovrășiei (pe cîți ani să face);

4. condițiunile de intrare a tovrășilor, cum și rînduelile deosebite asupra eșirii lor (repășire, moarte s'au eschidere);

5. relația de participare, (care cît pune în tovrășie) eventual cuota de participare la agende a tovrășilor singuratici, și modul cum să formează aceste părți (quote, acții);

6. principiile, după cari are a să compune și examina bilanțul (socotelile de la sfîrșitul, fie-cărui an);

7. modul cum are a să socoti și a să împărți cîștigul și pierderea între tovrășii.

8. alcătuirea direcțiunei, modul alegerii ei, cercul și durata activității ei (pe cîți ani să alege);

9. alcătuirea comitetului de supraveghiere și durata activității lui;

10. modul cum are a să subscrie firma;

11. modalitățile de convocare, locul, timpul, cercul de activitate, modul de pertractare și modul de a lua hotărîre al adunării generale, precum și hotărîrea că ce are să se întîmple, dacă adunarea generală convocată, nu este capabilă a lua concluse; (nu poate hotărî, fiind de față prea puțini);

12. condițiunile dreptului de vot al tovrășilor și forma în care să folosește votul.

13. modul cum au să urmeze publicațiunile tovrășiei;

14. arătarea, dacă garanța tovrășilor pentru angajamentele tovrășiei este nelimitată ori limitată, (nețarmurită ori țarmurită adeca numai cu o parte cu acțiunile luate răspunde pentru trebile tovrășiei) și dacă în cazul ultim garanța are a să extinde peste mărimea hotărîată în lege, arătarea mărimii acestei garanții (de pildă răspundea de 2 ori 5 ori cît îi este suma quotelor).

§. 226. Statutele dimpreună cu lista tovrășilor au a să așterne la acel tribunal, în al cărui cerc își are tovrășia sediul spre a să înregistra în registrul de firme comerciale și a să publica.

Publicațiunea trebuie să conțină:

1. data statutelor;

2. firma și sediul tovrășiei;

3. obiectul întreprinderii (cu ce să ocupă);

4. durata tovrășiei (pe cîți ani e făcută);

5. modul de subscriere a firmei;

6. modalitatea publicațiunilor tovrășii;

7. arătarea, dacă garanța societății este nelimitată s'au limitată și dacă, în cazul ultim, garanța are a să extinde peste mărimea hotărîată în lege, arătarea mărimii acestei garanții (vezi mai sus!)

§. 227. La așternerea statutelor, tovrășia are totodată a dovedi, că statutele sunt stabilite prin adunarea generală constituantă și că s'a ales direcțiunea și comitetul de supraveghiere.

Membri direcțiunii au a subscrie rugarea cu mîna proprie la tribunalul competent, ori să o aștearnă în formă legalizată (la notarul public).

§. 228. Înainte de întroducere în registrul firmelor comerciale și înainte de publicare, tovrășia nu să privește ca existentă; aceia cari au lăcrat în numele tovrășii înainte de înregistrare și publicare sunt rezponzabili personal și solidar

(cu averea lor și unul pentru altul).

§. 229. Statutele tovrășiei dimpreună cu dovedirea faptelor amintite în § premergător, trebuie să se anunțe spre a să induce în registrul de firme la acel tribunal comercial, în al cărui cerc tovrășia are o filială.

§. 230. Dispozițiunile §§. 210-217 a acestei legi, despre societățile pe acții externe, sunt normative și pentru tovrășii externe. (Aceste rînduiele nu le înșirăm aici, după-ce noi dorim să dăm de data asta numai acele rînduiele ale legii, care să țin de tovrășiiile noastre, de aici din țară).

(Va urma).

Cea dintîi

tovrășie românească pentru arendări.

Am pomenit în un număr trecut al foii noastre »Tovărășia« că frații nostri din Hitiaș, împintenați de sfaturile și îndrumările noastre alcătuesc o tovrășie pentru arendarea de pămînturi. Bunul început e vrednic de toată lauda. Și ca să poată fi urmat și de alți săteni de ai nostri, mai ales acum cînd arendările de pămînturi sunt luate și în planul »Reuniunii regn. centrale de credit din Budapesta« — ne facem plăcerea să publicăm în întregime contractul pe temeiul căruia frații din Hitiaș își alcătuesc o tovrășie ocazională pentru arendarea de pămînturi.

Suntem mîndri că sfaturile noastre sunt atît de bine înțelese: Eată contractul:

Pe original

timbru

4 cor.

Pe copie 1 cor.

Contract de tovrășie.

Subscriții locuitori și economi din comuna Hittyás (Hitiaș) cercul administrativ Buziásfürdő (Buzias), comitatul Temeș (Timiș), ne legătuim și întovărășim cu scopul să putem arenda și manipula mai ușor pămînt (moșii) în și afară de hotarul comunei noastre.

Această tovrășie ocazională (alkalmi egyesület), o facem în temeiul §-lui 62. din legea comercială, articolul 37 din anul 1875.

Intrarea în tovrășie să face prin iscălirea contractului de față, prin ce fiecare tovrăș recunoaște obligătoare pentru el următoarele rînduiele, satorite în acest contract:

1. Fiecare tovrăș are următoarele drepturi: a) să ia parte cu cîte un vot la adunările generale ale tovrășiei; b) să fie ales în comitetul de administrație; să ceară și să primească părțile satorite și partea lui cuvenită din eventualul cîștig ori avere a tovrășiei.

2. Fiecare tovrăș are următoarele datorințe: a) să plătească la terminul fixat ratele și contribuțiile satorite în acest contract sau în adunările generale; b) să se supună votului majorității și rînduelilor comitetului administrativ; c) să sprijinească tovrășia și să îplinească cu toată inima slujbele și încredințările date; d) să se poarte cu deplină cuviință în adunările tovrășiei și față de rînduelile comitetului.

Drepturile și datorințele tovrășilor, cu învoirea comitetului, pot fi moștenite de moștenitorul legitim al averii celui subscris în acest contract.

Tovareșul care nu își împlinește la vreme, ori-care dintre datorințele sale față de tovărășie nici după-ce a fost provocat în scris în decurs de cincisprezece (15) zile, dă dreptul comitetului administrativ, ca pe baza obligamentului din acest contract, să-l împrucesueze la judecătoria competentă, căreia respectivul tovarăș să declare a să supune fără nici o rezervă.

Tovărășia noastră să compune din două categorii de membri și anume: a) membri chizeși, cari chizeșesc sau girează cu averea lor solidar unul pentru altul adecă unul pentru toți din acest contract și toți pentru unul; b) membri cari sunt fără avere și pentru cari chizeșesc sus amintiții.

Toți tovarășii — fără deosebire de categorie să bucură tot de aceleași drepturi în tovărășie. Singura excepție este că membrii din categoria a doua (cei fără avere) vor avea să solvească ratele totdeauna anticipativ, conform hotărârii comitetului administrativ. La caz însă de unul dintre membrii categoriei a doua nu își va putea împlini datorințele, conform cerințelor, va fi eschis din tovărășie și își perde dreptul pentru totdeauna față de tovărășie.

Membrii de categoria întâia nu pot repăși la nici un caz și la nici o împrejurare din tovărășie, fără învoirea ori în afară de hotărârea adunării ge generale. Eschider ea membrilor de categoria a doua stă în dreptul comitetului administrativ; iar' eschiderea membrilor de categoria întâi o poate face adunarea generală și și aceasta o poate face numai în cazuri excepțional de grave și anume: a) când își vinde ori își transpune averea, ca să scape de obligamentele luate prin acest contract; b) când să dovedește, că a voit sau a înșelat ori păgubit cu rea credință tovărășia; c) când lucră contra tovărășiei.

Un membru odată eschis din tovărășie își perde pentru totdeauna ori-ce drept față de tovărășie.

După încheierea acestui contract nu să mai poate înscrie nime ca membru al acestei tovărășiei.

3. Conducerea tovărășiei să face prin adun. generală care este întâiul conducător al tovărășiei și care trebuie conchemată de câte-ori cere trebuința, dar' cel puțin în fiecare an de două-ori și anume: în Ianuarie și Iulie, și apoi comitetul de administrație ales de adunarea generală pe timp de câte doi ani. Comitetul să compune din: prezidentul, care reprezintă tovărășia în afară și față cu oficiile, apoi din un notar, un cassar și 20 membri aleși pe lângă prezident, notar și cassar, cari împreună au să conducă și să execute hotărârile adunărilor generale.

Adunarea generală hotărește, cu majoritate de voturi, în toate trebile, ce să țin de tovărășie; alege comitetul; statorește ratele și timpul plătirii; hotărește asupra arîndării și parcelării pământurilor arîndate; hotărește asupra averii tovărășiei și judecă plîngerile ce ar întracu 8 zile înainte de ținerea adunării.

Comitetul duce în îndeplinire toate lucrările de lipsă tovărășiei, astringe ratele (banii) și îngrijește de averea tovărășiei, pentru care membrii comitetului sunt respunzători solidar (toți împreună).

În deosebi: prezidentul conduce comitetul și adunările generale și reprezintă tovărășia; cassarul administrează averea, incassează, fiind de față și notarul tovărășiei, toate ratele și eventualele taxe extra-ordinare ale tovărășiei, hotărîte de adunarea generală și la îndrumarea comitetului: face plătirile — pe lângă chitanțe în regulă; notarul poartă protocoalele și scrisorile, și cărțile de socoteli ale tovărășiei; atît cassarul cît și notarul vor avea la fiecare adunare generală ordinară a face câte un raport separat și în scris fiecare din resortul său, despre starea tovărășiei.

Toate adunările, atît de comitet cît și generale, să convoacă de prezident și notar, cu 8 zile înainte, la care au să fie de față $\frac{1}{2}$ din membri pentru ca să poată aduce hotărâri valide. Dacă la prima convocare nu să adună numărul cerut, să face o a doua conchemare, cînd în adunarea generală hotăresc cîți sunt; iar' în comitet trebuie să fie cel puțin jumătate dintre membrii. Toate hotărârile au să se voteze cu majoritate cel puțin de unul din $\frac{1}{2}$ membrilor prezenți ai tovărășiei ori ai comitetului.

4. Taxele sau ratele ce au să le plătească regulat fiecare tovarăș, sunt: La caz că tovărășia înainte de 1 Octomvrie st. n. 1907 nu face nici o întreprindere, atunci la acest dat fiecare, tovarăș fără deosebire, are să depună în cassa tovărășiei 20 coroane, adecă douăzeci coroane, care sumă apoi să va transpune la o casă de păstrare (bancă) până va fi de trebuință pentru afacerile tovărășiei. În caz însă că tovărășia va întreprinde încă înainte de acest dat o lucrare în privința arîndării de pămînturi, atunci fiecare membru are să se acomodeze întru toate hotărârii adunării generale ordinare, ori extra-ordinară ținîndă. În afară de această taxă, fiecare tovarăș e dator să plătească, în proporția hotărîta de adunarea generală, partea lui din arîndă ori din alte obligamente a tovărășiei.

Încît privește contribuiri, toți membrii tovărășiei sunt între sine egali, căci și eventualele parcelări vor avea să fie egale și frățești.

Pămîntul luat în arîndă va fi împărțit în 2—4 table, dacă-aceasta așa o va cere trebuința. Împărțirea loturilor de pămînt (a parcelelor) să face prin sorti, și anume: pe cine va pica Nr. 1 din tabla întîi, tot cu numărul unu, va fi în fiecare tablă și pentru tot timpul cît ar ținea arînda acelu pămînt.

Asupra sumelor ce rămîn din eventualele procente sau alte sume ce rămîn, ca venit curat al tovărășiei, hotărește adunarea generală.

5. Tovărășia o reprezintă prezidentul.

Hotărîri pentru schibarea condițiilor din acest contract ori pentru înoirea ori stricarea contractului de față, să pot aduce ori cu unanimitatea membrilor iscăliți întrînsul, ori cu o majoritate de 4 din 5 părți.

Acest contract îl încheiem pe zece ani dela datul mai jos sau dela deplina lui subscriere. La caz însă că tovărășia noastră ar lua oare-care pămînt în arîndă, și termenul arîndării ar cădea afară de acești 10 ani dela încheierea acestui contract, atunci tot acest contract să aibă valoarea sa și mai departe sau pe cît timp sună contractul de arîndă, făcut în cadrul acestor zece ani. Abatere dela aceasta nu să poate face.

După cetirea, înțelegerea și primirea întregului cuprins al acestui contract, — în fața martorilor, îl subscriem cu mâna proprie, respective neștiutorii de carte plenipotențiem pe alții în fața martorilor să ne subscrie, ceea-ce noiadeverim cu punerea mîinii noastre pe peană și ne declarăm că întrăm ca tovarășii ai acestei tovărășii, menită să ne dea puțință a arînda mai ușor pămînturi (moșii).

Hittyiás (Hitiaș), la st. n. 1907.

a) membrii chizeși (giranti):

b) membrii de a doua categorie

Roata vremii.

— Spiuiri și ocoșeli. —

Cetesc că învățătorii români din Reuniunea Sătmar-Ugocia, în o adunare au luat poziție pentru proiectul de școale a lui Apponyi, pentru acest proiect, în contra căruia Românii din toate părțile protestează cu toată tăria.

Ori cît de trist e acest simptom — eu îl înțeleg. Îl înțeleg fiind că cu ani înainte mi-a fost dat să fiu de față în Șomcuta-mare la o adunare a Reuniunii acestor învățători. Și atunci mi-s'a întipărit în inimă icoana dureroasă a acestor »luminători de popor«. Mulți dintre ei abia își mai cunosc limba neamului. Pe mulți i-a cutropit năravurile sămințiilor între cari trăesc.

Mi-am dat seama, cînd am scris în anul trecut în foaia »Tovărășia« că e un »Memento« faptul că prin Sătmar și Sălagiu, cu sprijinul multor Români de bine, să alcătuiesc tovărășii atîrnătoare de »Hangya« și de »Keresztény szövetkezetek

központja« și de »Orsz. hitelszövetkezet« din Budapesta,

Mulți dintre învățătorii din vorbă sunt părtași, ba conducători ai as-torfel de tovărășii. Și încetul cu încetul să perd în astfel de tovărășii.

Pildă dureroasă e și hotărîrea adunării lor pentru proiectul lui Apponyi.

Eată pentru-ce insistăm noi pentru Centralele noastre și eată pentru-ce nu ne putem împăca cu vreme de a studia și a pregăti mai întîi terenul. Până om veni noi — precum vedeți terenul va fi pregătit...

*

În Timișoara apare foaia »Muncitorul român« redactată de tipograful Ioan Rodina, de păpucarul Petru Ponta și de economul Ioan Pescariu. S'au întovărășit oamenii aceștia, ca să sfătuie pe țărani și muncitori — cum să se organizeze economiceste, pe temeiul învățăturilor socialiste. Lați la vorbă și mari în laude — acești oameni își închipuesc că sunt în stare să facă o ispravă.

Fericiți oameni și nenorocit popor, care are o așa de slabă rîn-

duală, de și cu astfel de cunoștințe să cutează să i-să îmbie o foaie cu nădejdi de a »organiza întreg poporul românesc«!

Nădăjduiesc că cei trei amintiți n'au gânduri rele și d'aceea spun că îi cinstesc ca oameni, dar' nu mă pot împăca cu gândul să-i văd redactori de foaie, cu pretenții »generale«.

Nu știu dacă și-au dat seama de răspunderea ce și-au luat și de răul ce-l pot face. Abia cred. Căci altcum n'ar fi început.

Ori-cum ar fi, îi rog să se întoarcă fiecare la măestria lui și intrucit au gânduri și idei bune, să le dea publicului românesc prin foile, ce deja le are și să nu-și ia asupra-le sarcini, ce nu le pot purta. Căci a vorbi despre socialism, nu e destul să știi face gură și să știi ticlul fraze sforăitoare. Și așa trăim zile grele, la ce ne-am mai tulbura și noi apele noastre!

*

La două zile după »revoluția« din Hunedoara, a venit la mine un țăran din un sat din creerii munților — îndepărtat de Hunedoara cu 45 kilometri. În tot satul, care n'are preot, nici învățător, nu știe nime nici ceti nici scrie.

În mână avea țăranul cu buchet de flori, culese de pe câmp. Le rînduise așa ca să avem colorile roșu-galben-vinăt. Mi-a dat florile și mi-a zis:

— »Și câmpul e românesc, domnule, uite cum dă tricolorul și prin flori«...

Am rămas uimit de năpraznica roadă a muncii fără rost, ce o fac agitatorii de prin slujbele administrative.

De ce să trudesce acești oameni, ca cu ori-ce preț să învalue spiritele în haina șovinismului național?

De ce?

Pentru revista „Bunul Econom“.

Cînd am voit să ne lămurim cu cele scrise în Bunul Econom (reproduse cu durere în numărul trecut al foii noastre) nu ne-am gândit la ceartă cu dl protopop Vasile Domșia. Nici nu ne puteam gândi la asta, după-ce vorba era de bine priceputul interes al muncii pentru tovarășii, cu care dl protopop n'are nici în clin nici în mîncă.

Am dorit tare, ca în viitor, cine își ia osteneala să scrie despre tovarășii să-și lapede ura și invidia și să nu bage bețe nevoiașe în munca cinstită a altora.

Dl protopop Domșia însă ne dă în revista dsale o grozăvenie de răspuns și știindu-să strîns cu ușa — vrea să o scoată pe fereastă. Zice anume, că articolul reprodus de noi „nu este îndreptat în contra dlui Osvadă“ ori în contra celor numiți de dsa, ci „are tendința de a paraliza pornirile scriitorilor nostri socialisti.“

Apoi decînd e dl protopop socialist, de zice „scriitorii nostri socialisti“ și apoi decînd scriitorii „nostri“ socialisti sunt „învățătii nostri, care știu scrie frumos prin feluritele jurnale“? (cum a scris „Bunul Econom“. Și eu la asta am cerut lămuriri!).

Dar', în afară de asta îl rog pe

dl protopop sau pe ori care dintre domnii colaboratori și redactori ai „Bunului Econom“ să spună cu numele pe un singur scriitor de-al „nostri“ (adecă de-al dumnealor) socialist, care să fi scris undeva și cîndva „mai ales în timpul din urmă“ — pentru tovarășii?

Astfel de bidiganie încă nu s'a născut — cel puțin eu nu cunosc. Ori să nu să știe la „B. E.“ că socialistii din Ungaria nu sunt pentru tovarășii economice? Unde, în care oraș din Ungaria au socialistii „nostri“ vre-o tovarășie economică? — Cine dar' o să creadă povestea cu scriitorii „nostri“ socialisti?

Ca să-i fac plăcerea „Bunului Econom“, eu răspund întrebării ce mi-a pus „dacă mă țin și eu de ceata ispititorilor socialisti?“ și spun că nu mă țin și că om cu frica lui Dumnezeu, ce nu vrea să bîrfească, nici nu mă poate pune în ceata ispititorilor socialisti — pentru-că faptele și scrisesele mele de până acum, nu îngăduie unui om de acesta, să mă ponegrească chiar și numai prin punerea unei astfel de ridicole întrebări.

Atunci dar' contra cui să hărțuește și burzuluieste „B. E.“? Mori de vînt noi n'avem p'aici — nici chiar socialiste.

Ce privește „denunțarea“ că dl protopop Domșia a făcut arătare prin alișpanul contra „Reun. econ. române din Orăștie“ — o susțin în temeiul propriei sale declarații, făcută în ședința comitetului acestei Reuniuni, precum și pe temeiul actelor dela forurile administrative.

„Neadăvărul“, cu publicarea în „B. E.“ a statutelor „Agricolei“ — îl susțin de asemenea, pentru-că: statutele Tovărășiei Agr. din Sebeș sunt copiate de pe statutele făcute de mine pentru „Agricola“. „Tovărășia“ însă le-a cerut dela noi, iar' eu, invitat de dl protopop S. Medean, am și fost la Sebeș, ca să sfătuim înactivarea Tovărășiei. — Prin urmare și din asta să poate vedea că nu-s ispititor vrednic să mi-să zică „pei dela mine Satano“ căci uite, „Satana“ e chemat la sfat tocmai de un protopop...

Ori nu-i caraghios?

Și acum de încheiere mai răspund dlui protopop Domșia și la întrebarea, că de ce scot în Orăștie o a doua foaie economică și nu m'am îndestulit cu „Bunul Econom“?

Întrebarea așa cum e pusă, mă desleagă de îndatorirea ori cărui răspuns. Căci ar fi să măsur „Tovărășia“ cu „Bun. Ec.“ și asta nu mă lasă bunul simț să o fac.

Sub masca gazetăriei să nu să arunce noroiu și nu să pună bețe în roatele muncii cinstite și conștiințe, făcută în folosul bine priceput al neamului!

Vasile C. Osvadă.

STIRI

Pe calea cea adevărată. De-odată ne sosesc două știri înveselitoare despre două alcătuirii, chemate să fie înaintemergătoarele unei munci, ce să întrezărește și anume:

În comuna Vad (comitatul Făgărașului) este pe cale a se înființa

pe lîngă institutul de bani existent acolo („Unirea“), o nouă întreprindere pe acții sub firma „Vădeana“ pentru valorizarea produselor din comună și jur și construirea și a unei fabrici de țiglă și cărămidă. Capitalul societar este contemplat cu K 60.000.

O altă întreprindere este proiectată în Prigor (Banat) sub firma „Textilia“ tovarășie pentru țesătorii de pinză, cu capital de K 5000 în 20 cote à K 25.

Inceputurile aceste cu atît mai mult ne sunt dragi, cu cît atît în un loc, cît și în altul, dela noi, dela redactorul foii „Tovărășia“, s'au cerut sfaturi și îndrumări în porneala asta prea folositoare. Dzeu să ajute!

*

Tovărășii pentru arendarea de pămînt. Centrala însoțirilor de credit din Budapesta s'a pus pe lucru cu dinadinsul să sprijinească alcătuirea de tovarășii pentru arendarea de pămînt (obștii, cum le fac în România). Până acum are tovarășii de felul acesta în satele: Libling, Palota, Szarvaskend, Lázárföld, N. Rozvány, Fughi, Gataia, Poca, etc.

În același timp cu sprijinul episcopului romano-catolic din Oradea mare s'a alcătuit o obștie în satul Mezögyán din Bihor, unde cei 79 membri ai tovarășiei au luat în arendă o moșie de 600 jughăre.

Episcopatul român din Oradea mare de ce nu ia pildă să facă asemenea? Și peste tot de ce nu vrem să înțelegem odată trebuința astorfel de tovarășii?

*

Atelierul de țesătorie a Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoarei s'a deschis în Orăștie sub direcția dnei Dr. Erdélyi și sub îngrijirea dsoarei Barcian. În acest atelier cu mare viitor să pot comanda tot felul de țesături și porturi românești. Totul să gătește cu mare îngrijire și cu deplină istețime. Să-l sprijinim cu toții!

Întrebări și răspunsuri.

Intr. 77. Am auzit de o plantă numită „Soia“. Unde să capătă?

T. Farnade.

Răspuns: Mai aproape de Dta poți găsi Soia la dl Ignăție Borza cantiner în Alba Iulia (cetate). Un chilogram e pare-mi-se cu 1 cor. 20 fil. Scrie-i ca de-odată cu să-mînta să-ți spună amănunțit cum să o cultivi.

*

Intr. 78. Unde să capătă vin curat din Transilvania și cam cu cît litru?

I. II. în Vol. (Bucovina.)

Răspuns: Scrie la I. Medrea în Ighiu (Magyar Igen) ori la „Tovărășia Agricolă“ în Szászsebes ori la „Agricola“ în Hunedoara. Prețul e între 50—80 fileri.

*

Intr. 79. Vă rog a-mi răspunde unde să putea căpăta simburi de meri și peri pentru grădina școlară?

T. Sârbu.

Răspuns: Adresează-te la grădina de stat din Nagy Enyed (Aiud), Turda ori Geoagiu.

*

Intr. 80. Am deschis o prăvălie aici în satul meu. Nu știu însă de unde să cumpăr negoț bun și nu tocmai scump. Mai ales mi-ar trebui: năfrâmi, jolj, bum-bacuri, ațe, mătăsuri, opinci și altele. De unde să cumpăr?

M. P. în P. de jos.

Răspuns: Ai făcut rău că ai deschis boltă înainte de a te ști ajuta la comande. Pentru îndrumări să scrii la următorii negustori români: Ioan I. Vulcu, Orăștie, I. Lăzăroiu, Orăștie (Szászváros) „Consum“ în Blaj, Comșia și fiu, Szelistye (com. Sibiiului).

Intr. 81. 1) Posta d'aici mi-a luat pentru pachete mai mult decît e tarifa postală. Am drept să cer banii înapoi și dela cine să-i cer? Pentru recepise false este pedeapsă? 2) De unde să putea lua bani împrumut pe intabulare pe 50 ani cu 4 perc. 3) Am fost soldat 3 ani și am făcut 2 manevre; la toamnă mă chiamă iară — cum să fac să nu mă duc? 4) Pomii vecinului îmi fac umbră în grădină. Am drept să-i tai eu?

M. A. C. în I.

Răspuns: 1) Ce-ai plătit mai mult trebuie să-ți întoarcă posta. Cere dela Direcțiune și dacă nu-ți dă, pîrește posta. Pentru recepise false e pedeapsă de cîțiva ani. 2) Bani împrumut ieftini capeti la „Albina“ în Sibiu. 3) Ca să nu faci și a treia manevră cel mult ți-ai putea perde urma. 4) Pomii n'ai drept să-i tai, dar' să-l provoci prin primărie și apoi prin judecătoria să și-i taie el, ca să nu-ți facă umbră și pagubă.

POSTA REDACȚIEI

Dlui I. Furdian. Merge scrisoare.

Dlui Toma Furdur, preot. Pentru contracte și declarații trebuincioase la asigurarea vitelor trimite la „Tipografia Nouă“ (a Libertății) în Orăștie de fiecare exemplar cîte 40 bani. Îndrumări găsiți în Nrii 5—6 ai „Tovărășiei“. Succese mari!

Dlui I. Barb. Dela părinți moștenesc copiii, iar' dela copii părinții.

Dlui A. Magyar Ciomacoz. Pentru mașină de țesut scrie dlui Maxim Vulcu, fabricant de mașini în Arad.

Dlui P. G. în Sárafalva. Legea nu vă îngăduie să faceți așa cum scrii Dta. Dacă îl împărțiți numai decît atunci puteți.

Abonatul din Zlatna. La cartea fonduară afli cît ai. De atîta te poți ținea.

Mogoș. Mai scrie-ne odată întrebarea, că n'o mai avem.

Ficiorilor și fetelor din Capolnaș Mai cereți odată licența pentru joc. Dacă nu v'o dă, apelați la vicișpanul comitatului. În cerere puneți pe 1—2 fruntași, care iau chezeșia că nu să va întimpla nimic rău.